

ΚΟΤΑ

κότα, η, ουσ. [<θλ. του μγν. κόττος και κοττός (= πετεινός)], η κότα. **1.** αυτός που είναι ανίκανος, ανάξιος, τιποτένιος: «πώς ν' αναλάβει αυτή η κότα τέτοια δουλειά, που δεν ξέρει πού πάνε τα τέσσερα!». **2.** αυτός που είναι δειλός, φοβητσιάρης: «είναι τόσο κότα, που, μόλις κάνεις πως τον αγριεύεις, το βάζει στα τέσσερα». Εδώ πολλές φορές μετά την εκφορά της πρότασης παρατηρείται κράξιμο του τύπου *κο! κο! κο!* **3.** γυναίκα μικροπρεπής, ελαφρόμουαλη και κουτσομπόλα: «μόλις φεύγουν οι άντρες τους στη δουλειά, μαζεύονται οι κότες της γειτονιάς σε κάποιο σπίτι για τον πρωινό τους καφέ και το σχετικό κουτσομπολιό». (Τραγούδι: *όχι λέμε στις κότες, όχι και στους ξενέρωτους, όχι λέμε στις κότες, όχι στους κυριλέ*). **4.** εκστομίζεται και ως βρισιά σε γυναίκα: «ξου, μουρή κότα, άδειασέ μας τη γωνιά!». **5.** (στη γλώσσα της φυλακής) άντρας που δέχεται να υποστεί τη σεξουαλική πράξη περιστασιακά και έναντι μικρής αμοιβής, χωρίς να είναι πούστης: «σε κάθε φυλακή υπάρχει πάντα μια κότα για να ξεχαρμανιάζουν οι άλλοι». Από την εικόνα του ατόμου που βάζει το δάχτυλό του στον κώλο της κότας για να εξακριβώσει αν έχει αυτή αβγό· βλ. και λ. [σουλτάνα](#). **6.** (στη γλώσσα των μηχανόβιων) οδηγός μοτοσικλέτας που οδηγεί αργά από φόβο μην πέσει και λέγεται συνήθως για περισσότερη έμφαση *κότα λειράτη*. Τέλος, ο γελοιογράφος Φωκίων Δημητριάδης παρίστανε ως κότα τον πολιτικό Κωνσταντίνο Τσάτσο εξαιτίας κάποιου σχολίου που είχε κάνει ο αείμνηστος πολιτικός για τους "Όρνιαδες" του Αριστοφάνη. Υποκορ. **κοτούλα, η** και **κοτίτσα, η**. Μεγεθ. **κοτάρα, η**. (Ακολουθούν 36 φρ.)·

- αλλού λαλούν οι κόκοροι κι αλλού γεννούν οι κότες, βλ. λ. [κόκορας](#)·
- αλλού τα κακαρίσματα κι αλλού γεννούν οι κότες, βλ. λ. [κακάρισμα](#)·
- από δουλειά να φάν' κι οι κότες, βλ. λ. [δουλειά](#)·
- από λεφτά να φαν' κι οι κότες, βλ. λ. [λεφτά](#)·
- από μυαλό να φαν' κι οι κότες, βλ. λ. [μυαλό](#)·
- βρήκε την κότα που (του) γεννάει τα χρυσά (τ') αβγά ή βρήκε την κότα που (του) κάνει τα χρυσά (τ') αβγά, βρήκε πηγή ωφελιμάτων και την εκμεταλλεύεται συστηματικά χωρίς να κουράζεται διόλου: «απ' τη μέρα που επέστρεψε απ' την Αμερική ο θείος του, βρήκε την κότα που του κάνει τα χρυσά τ' αβγά!». Συνών. *βρήκε αγελάδα κι αρμέγει / βρήκε βυζί και βυζαίνει / βρήκε χήνα και τη μαδά*·
- γελάν' κι οι κότες μαζί του ή γελάν' μαζί του κι οι κότες, είναι καταγέλαστος: «είναι τόσο ανόητο άτομο, που, κάθε φορά που ανοίγει το στόμα του, γελάν' κι οι κότες μαζί του»·
- δεν ξέρει από πού κατουράει η κότα, είναι τελείως αδαής, τελείως άπειρος, τελείως αθώς στη ζωή: «προς το παρόν δεν ξέρει από πού κατουράει η κότα, αλλά αργά ή γρήγορα θα τριφτεί κι αυτός στη ζωή, πού θα πάει!»·
- έβαλαν την αλεπού να φυλάει τις κότες, βλ. λ. [αλεπού](#)·
- είναι (για) να τον κλαιν' κι οι κότες ή είναι (για) να τον κλαίνε οι κότες, είναι αξιολύπητος, έχει φτάσει στο μεγαλύτερο σημείο εξαθλίωσης, κατάντησε να τον λυπούνται και οι πιο ασήμαντοι: «όπως κατάντησε απ' τις καταχρήσεις, είναι για να τον κλαιν' κι οι κότες». (Λαϊκό τραγούδι: *μάγκα μου το χάλι σου να το κλαίνε οι κότες, γιατί δεν κλειδώνουνε τις καρδιάς σου οι πόρτες*). Συνών. *είναι (για) να τον κλαίν' κι οι ρέγκες*·
- είναι σαν την κότα και τ' αβγό, βλ. φρ. *η κότα έκανε τ' αβγό ή τ' αβγό την κότα(;)*·
- έκατσε σαν κότα, κάθισε κάπου χωρίς να αντιδρά καθόλου: «μόλις ο διευθυντής του 'βαλε τις φωνές, έκατσε σαν κότα ο δικός σου». Από την εικόνα της κότας, που δεν αντιδρά καθόλου όταν κάποιος βάζει το δάχτυλό του στον κώλο της για να διαπιστώσει αν έχει αυτή αβγό·
- έχει μυαλό κότας, βλ. λ. [μυαλό](#)·

- η γριά η κότα έχει το ζουμί, βλ. λ. [ζουμί](#).
- η κότα έκανε τ' αβγό ή τ' αβγό την κότα; δηλώνει αδυναμία απάντησης στο δίλημμα ποιο μεταξύ δυο είναι το αίτιο και ποιο το αποτέλεσμα. (Λαϊκό τραγούδι: εσύ, που κάνεις πως τα ξέρεις όλα, κι όλο εξυπνάδες έχεις στο μυαλό, πες μου, για να μάθω κι εγώ: **ποιο έχει γίνει πρώτα; ή κότα ή τ' αβγό;**). Πολλές φορές, τίθεται ειρωνικά ως πρόβλημα σε κάποιον της παρέας που κάνει επίδειξη των γνώσεών του: «για πες μας, ρε μάγκα, εσύ που τα ξέρεις όλα, η κότα έκανε τ' αβγό ή τ' αβγό την κότα;»
- η κότα έκανε τ' αβγό και το αβγό την κότα, λέγεται στις περιπτώσεις, όταν επαναλαμβάνονται πράγματα ή καταστάσεις εντελώς όμοιες: «δε θ' αλλάξει τίποτα, παιδί μου, με τη νέα κυβέρνηση που 'ρθε στα πράγματα, γιατί, η κότα έκανε τ' αβγό και το αβγό την κότα»
- η κότα όταν πίνει νερό, κοιτάζει και το Θεό, έκφραση που δηλώνει πως πρέπει να δείχνουμε την ευγνωμοσύνη μας στους ευεργέτες μας: «μην είσαι αχάριστος στη ζωή σου, γιατί η κότα, όταν πίνει νερό, κοιτάζει και το Θεό». Από το ότι, η κότα με κάθε γουλιιά νερού που παίρνει, σηκώνει ψηλά το κεφάλι της για να την καταπιεί ευκολότερα.
- η κότα όταν πίνει νερό, κοιτάζει και τον ουρανό, βλ. φρ. η κότα όταν πίνει νερό, κοιτάζει και το Θεό.
- η κότα σκαλίζοντας βγάζει το μάτι της ή σκαλίζοντας η κότα βγάζει το μάτι της, λέγεται γι' αυτούς που προκαλούν οι ίδιοι κακό στον εαυτό τους: «μην μπλέξεις μ' αυτούς τους απατεώνες, γιατί σκαλίζοντας η κότα βγάζει το μάτι της»
- η παλιά η κότα έχει το ζουμί, βλ. λ. [ζουμί](#).
- κάθετα σαν βρε(γ)μένη κότα, κάθετα φοβισμένος και μαζεμένος και μακριά από τους άλλους: «μετά του εξάψαλμο που άκουσε απ' τον πατέρα του, καθόταν σαν βρεγμένη κότα και δεν έλεγε τίποτα»
- κάτσε κότα μου στ' αβγά σου, για να βγούνε τα πουλιά σου, για να πετύχουμε στο σκοπό μας χρειάζεται επιμονή και υπομονή: «κάτσε κότα μου στ' αβγά σου για να βγούνε τα παιδιά σου, αλλιώς δε γίνεσαι γιατρός όπως ονειρεύεσαι»
- κοιμάται με τις κότες, κοιμάται πάρα πολύ νωρίς: «δεν αντέχει στο ξενύχτι, γιατί από μικρός έχει μάθει να κοιμάται με τις κότες»
- κότα λειράτη, **α.** (στη γλώσσα των μηχανόβιων) οδηγός μοτοσικλέτας που οδηγεί αργά από φόβο μην πέσει: «είναι άδικο αυτή η κότα λειράτη να έχει μια τέτοια μοτοσικλέτα!». **β.** (γενικά) ο δειλός, ο φοβητσιάρης: «δε βλέπεις που είναι κότα λειράτη, γιατί τον αγριεύεις τον άνθρωπο!»
- κότα πίτα το Γενάρη, κόκορας του Αλωνάρη, βλ. λ. [κόκορας](#).
- μας έφαγε την κότα και μας έχεσε την πόρτα, βλ. λ. [πόρτα](#).
- ... να φάν' κι οι κότες, λέγεται για αφθονία αγαθών: «μας προσκάλεσε στο σπίτι του, αλλά δε μας είπες, ετοίμασε τίποτα φαγητά; -Να φάν' κι οι κότες»
- ξυπνώ με τις κότες, ξυπνώ πάρα πολύ πρωί: «για να είμαι στην ώρα μου στη δουλειά, ξυπνώ με τις κότες»
- όποιος ανακατώνεται με τα πίτουρα, τον τρώνε οι κότες ή όποιος μπερδεύεται με τα πίτουρα, τον τρώνε οι κότες, βλ. λ. [πίτουρο](#).
- ούτε κότες έχω ούτε με την αλεπού μαλώνω, βλ. λ. [αλεπού](#).
- πάει σαν κότα ή πάει σαν την κότα, προχωράει με αργό βηματισμό, είναι βραδυκίνητος, ή (για οδηγούς αυτοκινήτων και άλλων τροχοφόρων) δεν αναπτύσσει μεγάλη ταχύτητα: «πώς να μην είσαι πάντα

καθυστερημένος, αφού πας σαν την κότα || δεν ξαναπαίνω στο αμάξι του, γιατί, έτσι όπως πάει σαν κότα, μου σπάει τα νεύρα»·

- περνώ ζωή και κότα ή την περνώ ζωή και κότα, βλ. λ. [ζωή](#)·

- πηγαίνει για ύπνο με τις κότες, βλ. συνηθέστ. κοιμάται με τις κότες·

- σηκώνομαι με τις κότες, βλ. φρ. ξυπνώ με τις κότες·

- την κότα κακαρίζοντας, το φίδι βγαίνει και την τρώει, βλ. λ. [φίδι](#)·

- το ξέρουν κι οι κότες, είναι πασίγνωστο, είναι σε όλους γνωστό, δεν αποτελεί πια μυστικό: «το ξέρουν κι οι κότες πως, όποιος μπερδεύεται με την πολιτική, έχει ως πρωταρχικό σκοπό να κάνει την καλή του»·

- τον ξέρουν κι οι κότες, είναι πασίγνωστος, είναι πολύ δημοφιλής: «ήθελε να περάσει απαρατήρητος στις διακοπές του για να ξεκουραστεί, αλλά στάθηκε αδύνατον, γιατί τον ξέρουν κι οι κότες»·

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας